

14.1.2019

EOAK/1346/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TUTKINTAVANGIN ASUTTAMINEN MATKASELLIIN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli pitkäaikaista kuuden kuukauden pituista asuttamistaan matkasellissä Oulun vankilassa ja sellin olosuhteita. Kantelijan mukaan hänet sijoitettiin 29.6.2017 pieneen (7 m²) ja epäsiistiin matkaselliin, jossa oli vain betonikalusteet. Kantelun mukaan sellin ikkuna oli sumennettu, sen sisäpuolelle oli ruuvattu pleksi, ja Ikkunan ulkopuolella oli lisäksi tiheä metalliverkko ja kalterit, mitkä estivät luonnonvalon pääsyn selliin. Kantelijan mukaan sellin valot olivat rikki kahteen kertaan, jolloin hän joutui olemaan pimeässä sellissä ennen niiden korjaamista ensin kahdeksan päivää ja seuraavalla kerralla yhdeksän päivää. Kantelijan mukaan hän kärsi unetomuudesta, koska sellin ulkopuolella oli metallipaljastin, joka piippasi yötä päivää ja myös teräsovien pauke oli jatkuvaa, koska uuden ja vanhan puolen vartijat kulkivat jatkuvasti sellin ohi.

- - -

Kantelijan mukaan hän ja hänen asianajajansa olivat pyytäneet useita kertoja hänen siirtämistään normaalimpiin asuinolosuhteisiin ilman tulosta ennen kuin asianajajan yhteydenoton jälkeen vankilan johtajaan hänet siirrettiin normaaliin selliin 13.12.2017. Kantelijan mukaan matkaselliin sijoittamista perusteltiin yhteydenpitorajoituksilla, mutta nämä pystyttiin turvaamaan myös normaaliin selliin siirron jälkeenkin, koska yhteydenpitorajoitukset purettiin vasta tammi-helmikuun vaihteessa.

- - -

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen (IPRA/Alke) lausunto 13.4.2018
- Oulun vankilan apulaisjohtajan selvitys 9.4.2018, rikosseuraamusesimiehen selvitys, ohjaaja A:n ja B:n selvitys 6.4.2018, vartijan selvitys 6.4.2018 sekä vankilan johtajan lisäselvitys 11.1.2019

Käytettävissäni on ollut myös seuraavat asiakirjat:

- Oulun käräjäoikeuden vangitsemisasiassa (PK/17/2017) tekemät päätökset 16.6, 1.8 ja 27.11.2017

3 RATKAISU

3.1 Kantelijan asuttaminen matkaselliin ja sen olosuhteet

3.1.1 Oikeusohjeita

Tutkintavankien kohtelusta säädetään tutkintavankeuslain 1 luvun 5 §:n 1 momentissa seuraavaa:

Tutkintavankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen.

Tutkintavankeuden tarkoituksesta säädetään tutkintavankeuslain 1 luvun 3 §:ssä.

Tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen.

Tutkintavankeuden toimeenpanolle asetettavista vaatimuksista säädetään tutkintavankeuslain 1 luvun 4 §:ssä.

Tutkintavangin oikeuksia ei saa tämän lain säännösten nojalla rajoittaa enempää kuin tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavankeudessa pitämisen varmuus ja vankilan järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat.

Sijoittamisesta vankilassa säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa seuraavaa:

Tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitetulle sopimusosastolle. Muutoksenhakuuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Asumaan sijoittamisesta säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentissa seuraavaa:

Tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen huoneeseen. Tutkintavankia ei saa sijoittaa asumaan toisen tutkintavangin kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle tai vankilan järjestykselle.

Tutkintavankeuslain 16 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain 7 luvun 1 §:ssä asuintiloista.

Vankien käytössä tulee olla asianmukaiset asuin- ja peseytymistilat. Vankiloita rakennettaessa ja korjattaessa varsinaiset asuintilat on varustettava niin, että ne vastaavat yleisessä rakennuslainsäädännössä asuintiloille asetettuja vaatimuksia. Vangilla tulee olla pääsy WC-tiloihin kaikkina vuorokauden aikoina.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on antanut määräyksen Vankien asuminen ja perushuolto (19/004/2010).

Rikosseuraamuslaitos vahvistaa aluekeskusten esityksestä vankiloiden vankipaikkojen määrän. Vankipaikan tulee täyttää seuraavat vähimmäisvaatimukset:

Yhden hengen sellin pinta-ala on vähintään 7 m² ja useamman vangin sellissä on oltava tilaa vähintään 5,5 m² vankia kohti. Wc-tilaa ei lasketa sellin pinta-alaan. Sellin muoto on otettava huomioon, kun määritellään useamman vangin sellin paikkamäärää. Selliin pitää voida järjestää jokaiselle vangille tarvittavat kalusteet.

Sellin ikkunan pinta-ala on vähintään 10 % lattiapinta-alasta. Vakituksessa asuinkäytössä olevassa sellissä tulee olla tuuletusmahdollisuus ulkoilmaan.

Jos vangilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta päästä sellistä wc-tiloihin kaikkina vuorokaudenaikoina, tulee tällainen selli laskea pinta-alasta riippumatta yhdeksi vankipaikaksi.

Suljetuissa vankiloissa sellissä tulee olla hälytyslaite, jolla voidaan saada välittömästi yhteys henkilökuntaan. Sellissä tulee olla paloilmoin.

Tarkemmat ohjeet vankien asuintiloista on annettu Vankeinhoitolaitoksen rakennussuunnitteluohjeessa.

Vahvistaessaan vankilan vankipaikkojen määrää Rikosseuraamuslaitos voi erityisistä syistä ottaa huomioon majoitustilojen lisäksi vankilan toiminnallisia seikkoja. Jos vankilaan joudutaan majoittamaan enemmän vankeja, kuin siinä on vähimmäisvaatimukset täyttäviä vankipaikkoja, tilannetta pidetään ylimajoitustilanteena. Ylimajoitustilanteessa sellin ilmanvaihtoa pitää voida lisätä todellista vankimäärää vastaavaksi.

Matkasellejä, rangaistus-, tarkkailu- ja eristysellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen kohdan 18.1 mukaan

Vangeille järjestettyjen asuintilojen ja erityisesti kaikkien makuutilojen on oltava ihmisarvoa ja mahdollisuuksien mukaan yksityisyyttä kunnioittavia sekä terveys- ja hygieniavaatimusten mukaisia. Asianmukaista huomiota on kiinnitettävä ilmasto-oloihin ja erityisesti lattiapinta-alaan, ilman kuumuutta, valaistukseen, lämmitykseen ja ilmanvaihtoon.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen kohdan 18.2 mukaan

Kaikissa rakennuksissa, joissa vankien on asuttava, työskenneltävä tai kokoonnuttava:

- a) on oltava riittävän suuret ikkunat, jotta vankien on normaaliolosuhteissa mahdollista lukea tai työskennellä luonnonvalossa, ja niiden kautta on saatava raitista ilmaa, jollei käytössä ole riittävää ilmastointijärjestelmää;
- b) on oltava keinovalaistus, joka täyttää yleisesti hyväksytyt tekniset standartit; ja
- c) on oltava hälytysjärjestelmä, jonka avulla vangit voivat ottaa yhteyttä henkilökuntaan viipymättä.

3.1.2 Saatu selvitys

Apulaisjohtajan mukaan vankeja, joilla on käräjäoikeuden määräämiä yhteydenpidon rajoituksia, asutetaan matkaselliosastolla, 2-ITÄ-osastolla sekä kolmannen kerroksen sellissä 330. Matkaselliosastolla vankeja asutetaan tilapäisesti, vain sen aikaa, kun yhteydenpidon rajoitusten turvaamisen kannalta on välttämätöntä. Yhteydenpidon rajoitusten poistuessa tai lieventyessä vanki asutetaan ilman aiheutonta viivytystä muille osastoille. 2-1TÄ-osastolla asutetaan vankeja, jotka saavat pitää yhteyttä joihinkin henkilöihin ilman valvontaa. Vankilan velvollisuus on turvata oikeuden määräämien, pakkokeinolain 4 luvun 1 § mukaisten yhteydenpidon rajoitusten toteutumista.

Yhteydenpidon rajoitusten turvaaminen siten, että ne toteutuvat käräjäoikeuden tarkoittamalla tavalla on vankilassa mahdollista vastaanotto-osaston selleissä MS 11 ja MS16 sekä kolmannella kerroksella sijaitsevassa sellissä 330. Mainitut sellit sijaitsevat erillään muista selleistä. Vankilan muissa selleissä ei voida varmistua siitä, että vanki ei pääse tekemisiin muiden vankien kanssa. Sellien äänieristys ja sijainti mahdollistavat keskustelut selleissä asuvien vankien välillä.

Vankitietojärjestelmän mukaan kantelija on saapunut Oulun vankilaan 29.6.2017. Oulun käräjäoikeus oli tuolloin määrännyt, että [kantelija] ei saa olla yhteydessä muihin tutkintavankeihin eikä pitää yhteyttä vankilan ulkopuolella oleviin henkilöihin. Yhteydenpito on sallittu vain nimettyihin lähiomaisiin valvotusti. Kantelija on ollut vangittuna osallisuudesta mittavaan rikoskokonaisuuteen ja yhteydenpidon rajoitusten turvaamista hänen osaltaan on pidetty erityisen tärkeänä.

keänä. Sellissä MS16 asui tuolloin samasta rikoskokonaisuudesta vangittu toinen henkilö. Oikeuden määräämien tiukkojen yhteydenpitorajoitusten vuoksi kantelijaa on jouduttu asuttamaan sellissä MS 11.

Kantelija on asunut tutkintavankeuden aikana matkaselliosaston sellissä MS 11 ajan 29.6.–13.12.2017. MS 11 sijoittuu siten, että yhteydenpidon rajoitusten turvaaminen on mahdollista. 13.12.2017 kantelija on asutettu selliin 330, jossa myös kyetään turvaamaan yhteydenpidon rajoitusten toteutuminen. Selli 330 sijaitsee kolmannessa kerroksessa, naisosaston läheisyydessä ja se on varattu ensisijaisesti naisvankien käyttöön. Selli 330 on kantelijan ollessa vangittuna ollut lyhyitä aikoja lukuun ottamatta asutettuna koko ajan. Selli 330 vapautui käyttöön samana päivänä, kun kantelija on siihen asutettu. Vastaavia sellejä, kuin 330 ei Oulun vankilassa ole muita.

Yhteydenpidon rajoitusten kestosta päättää oikeusistuin tai esitutkintaviranomainen, eikä vankila voi vaikuttaa tutkinnan kestoon. Rajoitusten poistuttua kantelija on asutettu normaalille asunto-osastolle 3.2.2018.

Yhteydenpitorajoitettujen vankien määrän lisääntyä varsinkin vuoden 2017 aikana, on Oulun vankilassa ryhdytty valmistelemaan osastojen uudelleenjärjestelyä. Uudelleenjärjestelyn tavoitteena on mahdollistaa yhteydenpitorajoitettujen vankien asuttamisen tavanomaisille asunto-osastoille.

Selli MS 11 on pinta-alaltaan 8 m², eli samaa kokoluokkaa kuin Oulun vankilan muutkin sellit.

Oulun vankilan tulo-oppaan mukaan vanki vastaa itse asuintilansa siisteydestä. Oulun vankilan käytännön mukaan puhdistajavanki siivoaa matkaselliosaston tyhjät sellit ennen kuin uusi vanki asutetaan selliin. Vanki saa käyttöönsä siivousvälineitä henkilökunnalta pyytämällä. Kantelijalle on ollut mahdollisuus korjata sellinsä siisteydessä olevia puutteita.

Matkaselliosaston selleihin on aikoinaan rakennettu betoniset vuode, pöytä ja jakkara, jotka ovat kiinteitä rakenteita. Eduskunnan oikeusasiamiehen 22.9.2016 Oulun vankilaan suorittamassa tarkastuksessa (EOAK/3628/2016) arvioitiin kyseisen osaston kalusteita ja tarkastuskertomuksen mukaan ne on todettu asianmukaisiksi.

Sellin MS 11 ikkuna suuntautuu ulkoilupihalle, joten sen kalvottaminen ja sen avautumisen estäminen ovat perusteltuja yhteydenpidon rajoitusten turvaamiseksi. Metalliverkko ja kalterit ovat tarpeellisia karkaamisen estämiseksi. Sellin riittävä ilmanvaihto on turvattu rakennusteknisin keinoin.

Selli MS 11 sijaitsee vastaanotto-osaston toimistoa vastapäätä. Vankilaan saapuva vankiliikenne tapahtuu matkaselliosaston toimiston kautta ja metallinilmaisinpportin sijainti sellin MS 11 läheisyydessä on tarpeellista vastaanotto-osastolla tehtävien turvatarkastusten vuoksi. Tästä syystä metallinilmaisinpporttia ei ole mahdollista sijoittaa muuhun paikkaan.

Oulun vankilan yövalvontaohjeen mukaan välitöntä valvontaa on toteutettava myös yöaikana ja se on edellyttänyt henkilökunnan liikkumista myös kantelijan asuttaman sellin MS 11:n alueella. Oulun vankilan vanhat rakenteet eivät ole kovin hyvin äänieristettyjä ja on mahdollista, että kantelijalle on aiheutunut haittaa henkilökunnan yöaikaisesta liikkumisesta.

Kantelun vuoksi apulaisjohtaja on ohjeistanut, että metallinilmaisinpportista katkaistaan virta yöajaksi, eikä se siten enää hälytä yöaikaan läpi kuljettaessa.

Tehdyn selvityksen mukaan kantelija on ilmoittanut sellin valojen toimimattomuudesta rikosseuraamusesimiehelle ja valot on tuolloin saatu hänen toimesta syttymään. Myöhemmin kantelija on ilmoittanut vartijalle valojen toimimattomuudesta. Vartija on viivytyksettä ilmoittanut asiasta ohjaaja B:lle, joka on korjannut valaisimen saman päivän aikana. Uudelleen B on korjannut valaisinta sähkömiehen kanssa noin kuukauden kuluttua, kuitenkin samana päivänä, kun hänelle on ilmoitettu uudesta viasta.

Kiistatonta asiassa on, että sellin valoissa on ollut vika. Sitä, ovatko vankilan virkamiehet jättäneet reagoimatta kantelijan mahdollisiin ilmoituksiin viasta, on vaikea arvioida, koska osastolla työskentelee lukuisia jaksotyötä tekeviä virkamiehiä ja tapahtumasta on kulunut jo verrattain kauan aikaa. Kiinteistöhuollosta vastaava virkamies on kuitenkin molemmilla kerroilla välittömästi tiedon saatuaan ryhtynyt toimenpiteisiin asian hoitamiseksi ja korjannut valaisimen.

Oulun vankilassa meneillään olevan lähityöhankkeen myötä tullaan enenevässä määrin kiinnittämään huomiota vangin ja henkilökunnan väliseen vuorovaikutukseen ja vangin asioiden edistämiseen. Jokaiselle vangille tullaan myös nimeämään vastuuvirkamies, joka keskittyy erityisesti kyseisen vangin kanssa asioimiseen. Lähityöhankkeen yhtenä tavoitteena on yhteydenpitorajoitettujen vankien fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn parantaminen ja ylläpitäminen. Lähityöhankkeessa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota yhteydenpitorajoitettujen vankien sosiaalisten kontaktien lisäämiseen ja heidän liikuntamahdollisuuksiensa parantamiseen.

Kantelijan fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisestä on huolehdittu järjestämällä hänelle yksilömuotoista liikuntaa vankilan ohjaajan kanssa 1–2 kertaa viikossa.

Vankilan johtajan mukaan selli MS 11 on määritelty yhden hengen matkaselliksi, eikä sitä ole laskettu majoituspaikaksi Oulun vankilan vankipaikkamäärään.

Rikosseuraamusesimiehen mukaan yhden kerran ollessaan illalla valvomossa, kantelija otti yhteyden valvomoon ja sanoi ettei sellissä ole valoja. Rikosseuraamusesimies kävi paikan päällä MS 11 ulkopuolella kääntämässä valokatkaisijan toiseen asentoon, avasi sellin oven ja totesi kantelijan kanssa, että valot syttyivät. Ajankohtaa rikosseuraamusesimies ei pystynyt sanomaan tarkasti.

Ohjaajien A ja B mukaan heidän saatuaan tiedon MS 11 valaisinvialta, suorittivat he saman päivän aikana loisteputkien vaihdon. Valaisin oli sikäli viallinen, että toinen loisteputkista ei toiminut. Kantelija kertoi heille, että hän on tyytyväinen valaistukseen. Saatuaan toisen kerran ilmoituksen valaisimen toimimattomuudesta he tilasivat paikalle sähkömiehen, joka vaihtoi valaisimen. Valaisimen loisteputkien sekä valaisimen vaihto on molemmilla kerroilla suoritettu saman päivän aikana, kun vikailmoitus on saatu.

Vartijan mukaan sellin kattovalaistuksen putkitus oli vaihdettu, mutta putken kiinnitys eli pinnitys osoittautui heikkolaatuisiksi. Kantelija ilmoitti asiasta hänelle ja hän ilmoitti viasta välittömästi eteenpäin ohjaaja Ängeslevälle, ja sähkömies oli käynyt korjaamassa pinnitystä saman päivän aikana. Toimenpide oli ensiaputoimenpide ja sähkömies ilmoitti, että koko yksikkö pitää vaihtaa ja laittoi asian omalle toimenpideliställeen. Myöhemmin lamppu oli lakannut toimimasta ja asian korjaamista kiirehdyttiin. Liikuntahallissa tehtiin sähkötöitä ja on mahdollista, että se on jonkin verran viivytännyt korjaamista.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnon mukaan matkasellin MS 1 1 epäsiisteydestä tulopäivänä ei ole esitettävissä luotettavaa näyttöä.

Matkaselliosaston sellien kalustus on mm. apulaisoikeusasiamiehen vankilatarkastuksessa todettu asianmukaiseksi. Ikkunoiden varustaminen kalvolla ja tuuletusmahdollisuuden puuttuminen ovat perusteltuja yhteydenpidon rajoitusten turvaamiseksi ja kaltereiden ja metalliverkon avulla estetään karkaaminen. Sellin riittävä ilmanvaihto on järjestetty rakennusteknisin keinoin. Valvontahenkilökunnan yöaikaan tapahtuvasta liikkumisesta on saattanut aiheutua häiritsevää ääntä ottaen huomioon vankilan vanhat rakenteet ja puutteellinen äänieristys. Metallinilmaisimen portista katkaistaan selvityksen mukaan nykyisin virta, joten se ei aiheuta enää turhaa hälytystä.

Sellivalaisimen korjaamisesta annettujen selvitysten mukaan viallisen valaisimen korjaamista ei ole kummallakaan kerralla tahallaan viivytelty, vaan asia on hoidettu kuntoon viipymättä.

Kantelijalle määrätyt yhteydenpitorajoitukset ovat olleet pitkäkestoisia, mutta niistä on päättänyt esitutkintaviranomaisen esityksestä tuomioistuin eikä vankila ole voinut niihin sen vuoksi vaikuttaa. Jotta yhteydenpitorajoitusten noudattamisesta on voitu huolehtia, on kantelija jouduttu asutamaan matkaselliosaston selliin MS 11, joka on ollut tapaukseen soveltuva.

Matkaselliin voidaan sijoittaa vain tilapäisesti ja lyhytaikaisesti. Kantelijan matkasellissä viettämää aikaa voidaan pitää liian pitkänä. Sellin sijainnista johtuen siinä ei ole tuuletusmahdollisuutta, jotta yhteydenpitorajoitusten noudattamisesta on voitu pitää kiinni. Vankilan selvityksen mukaan yhteydenpitorajoitettujen vankien määrän lisääntyttä on vankilassa ryhdytty valmistelemaan osastojen uudelleenjärjestelyä. Aluekeskus kiinnittää erityistä huomiota suunnitelman eteenpäin viemiseksi.

Oulun käräjäoikeuden vangitsemispäätösten mukaan kantelija ei saanut olla muiden tutkintavankien kanssa yhteydessä, eikä hän saanut pitää yhteyttä vankilan ulkopuolella oleviin henkilöihin, koska yhteydenpito voi vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen. Kantelija sai pitää yhteyttä lähiomaisiinsa vain valvottuna.

3.1.3 Kannanotto

Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen mukaan matkasellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi. Saadun selvityksen mukaan kantelijan matkaselliä (MS 11) ei ole laskettu majoituspaikaksi vankilan vankipaikkamäärään.

Kantelusta ja selvityksestä ilmenee, että matkasellin ikkuna on kalvotettu/sumennettu siten, että siitä ei näe ulos ja että selliin ei tule kunnolla luonnonvaloa. Euroopan neuvoston vankilasääntöjen mukaan ikkunoiden tulee olla mm. sellaiset, että vanki voi lukea luonnonvalossa. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännössä, ns. Nelson Mandela -säännöissä on saman sisältöinen säännös (kohta 14). Käsitykseni mukaan tämän kaltaisia sellejä, joista ei näe ulos ja joihin ei tule kunnolla luonnonvaloa, ei voida käyttää vankien asuttamiseen.

Asianmukaisiin asuinolosuhteisiin kuuluu valaistuksen riittävyys. Valaistuksesta ja sen riittäväydestä on säännöksiä myös edellä mainituissa kansainvälisissä suosituksissa sekä Rikosseuraamuslaitoksen vankilasuunnitteluohjeessa. Kantelijan mukaan sellin valot olivat kahteen otteeseen rikki ja ne korjattiin vasta kahdeksan ja yhdeksän päivän kuluttua, jonka ajan hän joutui olemaan pimeässä sellissä. Kantelussa ei ole yksilöity tapahtumien ajankohtia ja asian tarkempi selvittäminen on tältä osin vaikeaa. Selvityksessä myönnetään, että sellin valoissa on ollut vikaa. Minulla ei ole syytä epäillä selvityksessä todettua siitä, että kiinteistöhuollosta vastaava virkamies on välittömästi tiedon saatuaan ryhtynyt toimenpiteisiin asian korjaamiseksi. Selvityksen perusteella asiassa on kuitenkin jäänyt epäselväsi, kuinka nopeasti valaisimen epäkunnosta on hänelle ilmoitettu ja kuinka nopeasti sähkömies on saapunut paikalle. Edellä todetun

perusteella kantelija on joutunut olemaan sellissä ilman toimivia valoja, mutta sen keston tarkempi selvittäminen ei ole enää mahdollista. Kantelijan tilannetta on huonontanut se, ettei myöskään sellin ikkunasta tullut kunnolla luonnonvaloa, kuten edellä on todettu.

Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen mukaan vakituksessa asuinkäytössä olevassa sellissä tulee olla tuuletusmahdollisuus ulkoilmaan. Saadun selvityksen perusteella kantelijan asuttamassa matkasellissä ei ollut tällaista mahdollisuutta.

Oulun vankilan matkasellin olosuhteet ovat karut ja kalusteet ovat betonista. Tutkintavangille määrätty yhteydenpitorajoitukset eivät oikeuta hänen asuttamistaan huonompiin olosuhteisiin ja eriarvoisesti suhteessa muihin vankeihin. Asuinolosuhteiden tulee olla normaalit ja vertailukelpoiset muihin vankeihin ja sellikalustuksen tulee olla samanlainen kuin muissakin asuinselleissä. Kantelijan matkasellin olosuhteet eivät vastanneet normaalin asuinsellin olosuhteita.

Selvityksen mukaan vankilan vanhat rakenteet eivät ole kovin hyvin äänieristettyjä ja on mahdollista, että henkilökunnan yöaikaisesta liikkumisesta kantelijan sellin alueella on aiheutunut hänelle haittaa. Vaikka vankilan valvontatoimia tehdään ja tuleekin tehdä yöaikaan, ei ole kuitenkaan asianmukaista ja hyväksyttävää, jos niiden johdosta vangin yöuni jatkuvasti keskeytyy kantelussa kerrotulla tavalla. Vankilan tulee minimoida häiriötekijät ja liikkumisessa tulee huomioida vangin yörauha. Selvityksestä ilmenee, että kantelun johdosta henkilökuntaa on ohjeistettu katkaisemaan virta metallinpaljastimesta yöajaksi, ettei se hälytä yöaikaan siitä läpi kuljettaessa.

Kantelijan mukaan selli oli erittäin epäsiisti, kun hänet sijoitettiin sinne. Selvityksen mukaan puhdistajavanki siivoaa matkaselliosaston tyhjät sellit ennen kuin uusi vanki asutetaan selliin. Katson, että asian tarkempi selvittäminen ei ole enää mahdollista.

Sellin pienuuteen kohdistetun arvostelun osalta totean, että saadun selvityksen mukaan sellin koko täyttää sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön asettaman 7 m² että Euroopan neuvoston kidutuksen vastaisen komitean (CPT) asettaman 6 m² vähimmäispinta-alan.

Apulaisoikeusasiamies Pajuoja suoritti tarkastuksen Oulun vankilaan syyskuussa 2016 ja sen yhteydessä kiinnitettiin huomiota tutkintavankien asuttamiseen matkaselleissä vastaanotto-osastolla. Tarkastuspöytäkirjassa (EOAK/3628/2016) todettiin seuraavaa:

”Niin sanotussa maakerrassa sijaitsevalla vastaanotto-osastolla, joka on tarkoitettu vankilassa tilapäisesti käymässä oleville vangeille, ja jossa sijaitsevat myös yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon sekä tarkkailun ja eristämistarkkailuun tarkoitetut sellit, asutetaan myös tutkintavankeja.

Tarkastajien pyytämien tietojen mukaan osastolle oli tarkastuspäivänä sijoitettu asumaan neljä tutkintavankia, joista kolme oli saapunut vankilaan 19.9.2016 ja yksi 31.8.2016 ja ollut maakerrassa siitä lähtien. Lisäksi vankilassa edelleen olevia, mutta sittemmin muille osastoille siirrettyjä tutkintavankeja oli asunut maakerrassa ainakin seuraavasti:

- 10.5.–23.6.2016
- 11.5.–22.7.2016
- 22.6.–7.7.2016
- 20.7.–20.8.2016
- 19.9.–22.9.2016
- 21.9.–22.9.2016

Syy maakertaan sijoittamiselle on ilmeisesti tarve noudattaa tuomioistuimen tutkintavangille määrittämiä yhteydenpitorajoituksia. Tilanne on ongelmallinen. Matkaselliosastolla asuttaminen Oulun vankilassa on ollut aiemmin esillä ainakin kantelussa dnro 3787/4/10 (päätös 28.5.2012), jossa oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on todennut seuraavaa.

'Kantelija on ollut neljän kuukauden ajan vankilan vastaanotto-osastolla. Asiassa ei ole selvitetty, millaiset asuinolosuhteet Oulun vankilan vastaanotto-osastolla on. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, ettei vankeja tule sijoittaa asumaan selleihin, jotka on tarkoitettu vain lyhytaikaiseen sijoittamiseen tietyssä tarkoituksessa ja tietyissä tilanteissa, esimerkiksi eristysosastolle tai niin sanotulle matkaselliosastolle, koska nämä tilat ja osastot eivät yleensä kalustukseltaan, muulta varustukseltaan ja toiminnoiltaan vastaa sitä, mihin tutkintavangeilla ja vangeilla lainsäädännön mukaan on oikeus. Tutkintavangeilla ja vangeilla tulisi asuinsellissään olla muun muassa normaali sellikalustus, mahdollisuus television ja radion seuraamiseen sekä muu tavanomainen asuinsellin varustus. Kun kantelija ei kuitenkaan ole tältä osin tuonut esiin epäkohtia, en ole ryhtynyt selvittämään näitä sellin fyysisiä olosuhteita Oulun vankilan vastaanotto-osastolla.'

Apulaisoikeusasiamies ilmoitti voivansa yhtyä tähän. Tarkastuksella vastaanotto-osaston betonikalusteiset sellit todettiin karuiksi. Apulaisoikeusasiamies totesi, ettei vankilalla suuren vankimäärän ja vankilan tilojen asettamien rajoitusten vuoksi ilmeisesti ole juurikaan vaihtoehtoja. Tämä ei vankien kohtelun ja laillisuusvalvonnan näkökulmasta tee kyseiselle osastolle asumaan sijoittamista hyväksyttäväksi. Kyse on osaltaan koko Rikosseuraamuslaitoksen menettelystä ja vastuusta, jos tilanne ei ole yksin vankilan omin toimin ratkaistavissa. Toisaalta vankilalla on mahdollisuus [vaikuttaa] asiaan mm. osastojen rakenteella. Kaikissa tapauksissa tutkintavankien maaker-taan sijoittamisen tulisi olla mahdollisimman lyhytaikaista ja että heidät tulisi siirtää mahdollisimman nopeasti vanhan puolen osastolle, jonne sijoitetaan yhteydenpitorajoitusten olevia tutkintavankeja."

Voin yhtyä edellä todettuun. Matkaselliosastolle sijoitetaan lyhytaikaisesti vankilasta lähteviä tai sinne saapuvia vankeja. Matkaselliosastoa ei ole tarkoitettu vankien asuttamiseen, vaan vangit pitää siirtää sieltä normaaleihin asuinselleihin mahdollisimman nopeasti. Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen mukaan matkaselleihin ei saa majoittaa vankeja pysyvästi. Kantelijan matkasellin olosuhteet olivat sellaiset, ettei vankia voida sijoittaa sinne muutenkaan kuin korkeintaan lyhytaikaisesti. Vankilan selvityksen mukaan matkaselliosastolle vankeja asutetaan tilapäisesti ja vain sen aikaa, kun yhteydenpitorajoitusten turvaamisen kannalta on välttämätöntä. IPRA/Alke katsoi, että matkaselliin voidaan sijoittaa vain tilapäisesti ja lyhytaikaisesti ja että kantelijan matkasellissä viettämää aikaa voidaan pitää liian pitkänä. Kantelija oli asutettuna matkaselliin lähes puolen vuoden ajan, mitä ei voida pitää tilapäisenä tai lyhytaikaisena asuttamisena. Selvityksessä ei ole myöskään kiistetty kantelijan väitettä siitä, että hän ja hänen asianajajansa olivat useaan otteeseen pyytäneet hänen siirtämistään pois matkasellistä normaalimpiin asuinolosuhteisiin.

Selvityksen mukaan vankilassa on vain kolme selliä, joihin voidaan asuttaa tutkintavankeja, joille on määrätty kantelijan kaltaiset yhteydenpidon rajoitukset ja näistä selleistä kaksi ovat matkasellejä. Edellä todetun perusteella minulla ei ole perusteita epäillä vankilan kertomaa sen vaikeuksista siirtää kantelijaa aikaisemmin normaaliin asuinselliin (selli 330), jossa yhteydenpitorajoitusten toteutuminen myös voitiin turvata. Toisaalta selvityksen mukaan kyseinen asuinselli ei ollut ainakaan koko aikaa asutettuna kantelijan ollessa matkasellissä. Tämän kaltaisessa tilanteessa ei nähdäkseni voida antaa ajan kulua ja odottaa asuinsellin mahdollista vapautumista, vaan vankilan on ryhdyttävä toimenpiteisiin ratkaisun löytämiseksi asiaan. Kuten tarkastuspöytäkirjassa on todettu, vankilalla on mahdollisuus vaikuttaa osastojen rakenteeseen. Vankilalla on mahdollisuus etsiä asiaa ratkaisua yhteistyössä arviointikeskuksen kanssa, mikäli asia on tällä tavoin ratkaistavissa.

Pidän vankilan toimintaa sijoittaa kantelija kyseisen kaltaisiin olosuhteisiin matkaselliin 168 päiväksi eli lähes puolen vuoden ajaksi erittäin vakavana asiana. Vankilan menettelyn moitittavuutta asiassa lisää se, että tutkintavankien sijoittamiseen matkaselleihin on kiinnitetty huomiota edellä mainituissa kannanotoista ja siitä huolimatta tilanne vaikuttaa vain huonontuneen.

Selvityksen mukaan yhdenpitorajoitusten kohteena olevien vankien määrän lisääntyttyä vankilassa on nyt ryhdytty toimenpiteisiin osastojen uudelleen järjestämiseksi siten, että yhteydenpitorajoitusten kohteena olevat vangit voitaisiin asuttaa tavallisille asuinosaistoille. IPRA/Alke kiinnitti vankilan erityistä huomiota suunnitelman eteenpäin viemiseen. Voin yhtyä asiassa IPRA/Alken näkemykseen.

Vankilan selvityksessä katsotaan, että Oulun vankilan tarkastuskertomuksessa olisi matkasellin kiinteät betonikalusteet todettu asianmukaisiksi. Todettakoon, että tarkastuspöytäkirjan kohdassa 5. Vankilan tilat ja niihin tutustuminen on todettu, että ”maakerrassa vastaanotto-osastolla (matkaselliosasto) on kahden ja kuuden hengen matkasellejä, joiden kalusteet on valettu betonista. Kalusteet ovat siitä huolimatta asianmukaisen näköiset”. Tällä tarkoitettiin lähinnä sitä, että matkasellin betonista tehdyt kalusteet oli muotoiltu normaalien kalusteiden näköiseksi toisin kuin yleensä betonikalusteet, joita käytetään eristysseleissä. Edellä todettu ei tarkoita sitä, että apulaisoikeusasiamies olisi katsonut kyseiset betonikalusteet asianmukaisiksi sellikalusteiksi vangin asuttamiseen.

- - -

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Oulun vankilalle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.3 ilmenevästä lainvastaisesta menettelystä kantelijan matkaselliin sijoittamisessa. Tässä tarkoituksessa lähetän Oulun vankilan johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

- - -

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön.